

Sunuş

Üniversiteler içinde yer aldıkları kentleri bilimsel, teknolojik, ekonomik yönlerden olduğu kadar kültürel, toplumsal, sanatsal, edebî, felsefî vb. açılardan da geliştirmeyi hedefler. İnsani bilimler alanında yürütülen kültür çalışmaları arasında kentin tarihinde önemli yer tutan şahsiyetlerin araştırılması bu hedefe hizmet eder. Bu bağlamda Muğla, Karya dönemine uzanan köklü geçmişi ve Menteşe Beyliği sınırları içindeki konumu yanında Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde faaliyet gösteren Muğlalı bilim insanları, tabipler, arkeologlar, mimarlar, şairler, yazarlar vb. ile de kayıtlara geçmiştir. Muğla'nın kültürel tarihinde önemli unsurlardan biri de kentte etkili olan Mevlevilik geleneği ve takipçileridir. Döneminde eğitim kurumu işlevini yerine getiren tekkesi ve İmparatorluk genelinde ders kitabı olarak okutulan *Tuhfe*'si ile bu geleneğin en şöhretli temsilcisi Şâhidî'dir.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Şahidi Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Üniversitemiz öğrenci topluluklarından Şahidi Topluluğu bu önemli değer hakkında incelemeler, araştırmalar ve etkinlikler yapmaktadır. Anılan Merkez ve Topluluk tarafından 12.12.2024'te Üniversitemiz Atatürk Kültür Merkezi B Salonunda düzenlenen *Muğla Değerlerinden Şahidi ve Mevlevilik Kültürü Paneli* bu Özel Sayının doğmasına vesile oldu. Konunun panel sınırlarını aşan verimliliği, sunulan bildirileri Şâhidî ve Mevlevilik hakkında özgün yazılarla birlikte daha geniş kitlelere ulaştırma düşüncesini uyandırdı. Tarafımızca *bitig* Edebiyat Fakültesi Dergisi Yayın Kurulu'na taşınan bu fikir kıymetli Kurul üyelerinden destek buldu. Böylece 2025 yılının ilk sayısını *Mevlevilik Geleneği ve Vefatının 475. Yılında Muğlalı İbrahim Şâhidî (1470-1550) Özel Sayısı* şeklinde belirleyerek çağrıya çıktık. Amacımız Mevlevilik geleneği ile bu kültürde ve Muğla'nın değerleri arasında önemli bir yere sahip olan bilgin, şair ve mutasavvıf İbrahim Şâhidî hakkındaki akademik birikimi bir araya getirerek ilgililerin dikkatine sunmaktır. Çağrımıza yurt içinde ve yurt dışında bulunan 11 farklı üniversiteden araştırmacılar ile 6 bağımsız araştırmacı 18 makale, 1 biyografi, 1 çeviri, 1 bibliyografya ve 7 kitap incelemesiyle cevap verdi. 34 farklı üniversitede görev yapan/bağımsız çalışan 44 hakem tarafından değerlendirilen çalışmalar şunlardır:

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Şahidi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü ve Şahidi Topluluğu Koordinatörü Doç. Dr. Hasan YAŞAROĞLU “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Sonrasında Anadolu'da Mevleviliğin Oluşum Süreci” başlıklı biyografi çalışmasıyla kurumsallaşma sürecinde Mevleviliği ele alarak genel bir çerçeve çizdi. Doktora tez çalışmasıyla Şâhidî'nin Farsça

Gülşen-i Esrâr'ını literatüre kazandıran Selçuk Üniversitesi Mevlana Araştırmaları Merkezi Müdürü Prof. Dr. Nuri ŞİMŞEKLER “Muğlalı Şâhidî Dede Döneminde Ege Bölgesi, Afyonkarahisar ve Muğla’da Mevlevîlik” adlı makalesinde Şâhidî’yi yetiştiren kültürel arka planı ortaya koydu. Öğr. Gör. Eyyup BOZLAKOĞLU ile Prof. Dr. Sebahattin SAMUR Muğlalı Çivizâde ailesinin görüşleri ışığında Mevleviliğe yöneltilen eleştirileri “Muğlalı Çivizâdelerin İbnü’l-Arabî ve İbn Teymiyye’nin Fikirleri Çerçevesinde Mevlevîlere ve Tasavvufa Yaklaşımı” başlıklı çalışmalarıyla incelediler. Doç. Dr. Melike SARIKÇIOĞLU ÖKTEN “Şahidi Döneminde Muğla (15.yy. Sonu ve 16.yy. Başı)” başlıklı yazısıyla konuyu tarihsel bir bağlamda ele aldı. Dr. Öğr. Üyesi Nesrin AYDIN SATAR ile Dr. Öğr. Üyesi Gizem Ece GÖNÜL Muğla’nın değerlerinden biri olarak Şâhidî’nin Muğla kent kültürü içinde süregelen etkisini “Muğla Basılı Yayınında Şâhidî İbrahim Dede” başlıklı makaleleriyle ortaya koydular. Doktora tez çalışmasında İstanbul mevlevihanelerini edebî muhit olma yönüyle ele alan Dr. Öğr. Üyesi Bilge İLHAN TOKER “Hangi Şâhidî? -Şâhidî’yi Kendi Dilinden ve Kaynaklardan Yeniden Okumak-” başlıklı çalışmasında ve Zeynep KAYA “Tarihî Kayıtlardan Hareketle Şâhidî ve Seyahatleri” başlıklı makalesinde Şâhidî’nin hayatı hakkında eski ve yeni bilgileri karşılaştırmalı bir yöntemle analiz ederek şairin biyografisine katkıda bulundular. Muğla yapıları hakkında özgün çalışmaları bulunan Prof. Dr. Gökben AYHAN “Muğla’da Şahidi Camii ve Türbesi ile Hüsamettin Efendi Camii ve Türbesi Üzerine” başlıklı makalesinde Mevleviliğin Muğla’nın kültürel mirasına yansıyan izlerini ortaya koydu. Öğr. Gör. Özlem BAŞBOĞA “Refi Cevad Ulunay’ın *Bir Başka Âlem* Romanında Tasavvufi Söylem, Mevlevilik ve Manevî Olgunlaşma” ve Dr. Tuğçe YAŞA TOPRAK “Muğlalı İbrahim Şâhidî’nin Gazellerinde Değerler” başlıklı makaleleriyle Mevleviliğin kişisel gelişime katkılarını incelediler. Dr. Süleyman YİĞİT *Dîvân*’ından hareketle “Şâhidî’ye Göre Mevleviliğin İlkeleri”ni ele aldığı çalışmasında şairin düşünce dünyasına ışık tutmaya çalıştı.

Şâhidî’nin eserleri hakkındaki makalelerin *Türkçe Dîvân* üzerine yoğunlaştığı görüldü. Şâhidî’nin *Türkçe Dîvân* ve *Gülşen-i Vahdet* adlı eserlerinin tenkitli neşirlerini hazırladığı yüksek lisans teziyle şair hakkındaki ilk akademik yayını ortaya koyan Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇİPAN “Muğlalı Şâhidî İbrâhim Dede’de Dünyaya Gelmenin Hikmeti ve Kendini Bilme Bağlamında ‘Gelmişlerdeniz’ Redifli Gazelini Şerh Denemesi” adlı makalesinde ve Doç. Dr. Fahri KAPLAN “Mestlik, Divanelik ve Melamet Ufkunda Bir Nazire: Muğlalı Şâhidî’nin ‘Disünler’ Redifli Gazeli” başlıklı çalışmasında Şâhidî’nin gazellerini klasik yöntemle incelediler. Öğr. Gör. Dr. Nilüfer KARADAVUT “Muğlalı İbrahim Şâhidî’nin Dirler Redifli Gazeli Üzerine Bir Söylem Çözümlemesi” ve Dr. Öğr. Üyesi Jülide ERKEN “Şâhidî’nin Mürâîler Redifli Gazelinde Bir Sosyal Tenkit Örneği Olarak Zahit Tipinin

Eleştirisi” başlıklı makalelerinde klasik bir metne yenilikçi yaklaşımların örneklerini ortaya koydular. *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*’ni inceleyen Prof. Dr. Yusuf ÖZ “Nisâbu’s-Sıbyân’dan Tuhfe-i Şâhidî’ye” *Tarih Boyunca Farsça Türkçe Sözlükler* içinde *Tuhfe-i Şâhidî*’nin yerini belirledi. Dr. Öğr. Üyesi Hanife DÖNMEZ “Şâhidî’nin Işknâme’sinde İlâhî Aşk”ı ele aldı. Şâhidî’nin *Gülşen-i Tevhid*’inin bilinen en eski tercümesi üzerine doktora tez çalışması bulunan Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ŞIRA “Şâhidî’nin Gülşen-i Tevhid İsimli Eserindeki Peygamber Göndermeleri”ni inceledi. Fahrî Ahmed Efendi’nin *Gülşen-i Tevhid* şerhini yayına hazırlayan Prof. Dr. Selami ŞİMŞEK ile Dr. Öğr. Üyesi Hasan DOĞAN birlikte kaleme aldıkları “Üç Şârih Bir Şerh: Zâtî, Şâhî ve Fahrî’nin Gülşen-i Tevhid Şerhi” başlıklı makaleleriyle konuyu aydınlattılar.

Özel Sayının literatüre en büyük katkılarından biri 2012 yılında Tebriz’de yayımlandığı hâlde akademik çevrelerce kayıp olduğu düşünülen Şâhidî’nin *Farsça Dîvân*’ının eseri neşreden Hossein ARMİN tarafından bir kitap incelemesiyle gün yüzüne çıkarılması oldu. *Farsça Dîvân*’ın Türkçe çevirisini yayına hazırlamakta olan Prof. Dr. Nuri ŞİMŞEKLER ise eserden seçtiği gazelleri tercüme ettiği çalışmasıyla hem gazelleri Türkçe okumamızı sağladı hem de şüirlerinden hareketle şairin biyografisi hakkında yeni bilgiler ortaya koydu. Şâhidî’nin Latin harfleriyle yayımlanan eserleri ve şair hakkında yazılan kitaplar Doç. Dr. Fahri KAPLAN, Dr. Öğr. Üyesi Jülide ERKEN, Bilim Uzmanı Melisa YILDIRIM, Bilim Uzmanı Nursel AVCI, Dr. Tuğçe YAŞA TOPRAK tarafından hazırlanan kitap incelemeleriyle tanıtıldı. Bilim Uzmanı Elif SERTUÇ “Batı’da Bir Mevlânâ Romanı: *Rumi’nin İzinde*” başlıklı incelemesiyle Mevleviliğin Batı kültürüne etkisini bir örnek eser üzerinden değerlendirdi. Şâhidî; hayatı, sanatı ve eserleri hakkında kütüphane kayıtlarına ve literatüre girmiş bütün eserleri ve çalışmaları toplu hâlde araştırmacıların dikkatine sunmayı hedefleyen Özel Sayı, Dr. Süleyman YİĞİT’in hazırladığı bibliyografya çalışması ile son buldu. Şâhidî ve Muğla’da Mevlevilik araştırmalarına yön verecek bir nitelikte ortaya çıkan bu sayının “Dijital Kültür Ortamında Mevlevilik, Mevlevilik ve Görsel Sanatlar, Mevlevilik ve Halk Kültürü” gibi farklı başlıklarda kaleme alınabilecek yeni çalışmalara kapı aralaması beklenmektedir.

Özel sayının ortaya çıkmasını destekleyen bitig Edebiyat Fakültesi Yayın Kuruluna, dergimizin İmtiyaz Sahibi Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa GÖKÇE nezdinde şükranlarımı sunarım. Bu sayının hazırlanmasında emeği geçen başta Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı ve Başeditör Prof. Dr. Nagehan UÇAN EKE ile özveri ve gayretle büyük çaba gösteren Editör Yardımcısı Doç. Dr. Tevfik Orkun DEVELİ olmak üzere Editör Kuruluna en içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarıyla katkı sağlayan kıymetli yazarlarımıza ve titiz değerlendirmeleriyle bizlere destek olan hakemlerimize müteşekkirimiz. Özel

sayıyı değerli okurlarımızla buluştururken vefatının 475. yılında Muğlalı İbrahim Şâhidî'yi rahmetle
anar ve yaklaşan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramımızı kutlarız.

Saygılarımızla...

Doç. Dr. Nilüfer TANÇ

Konuk Editör